

ger på materiale i vesttyske arkiver (Militärarchiv Freiburg, Bundesarchiv Koblenz, Bundesbahndirektion Köln), på oplysninger og meddelelser fra en lang række aktører samt på den foreliggende litteratur. Det meget omfattende, men alligevel desværre fragmentariske materiale er dygtigt udnyttet.

Transportvæsenet vil i denne bog først og fremmest sige jernbanerne. Rohde ofrer ikke megen plads på andre transportformer (søtransport, kanal- og flodtransport, automobil- og lufttransport), dels fordi de før den anden verdenskrig spillede en meget ringe militær rolle, dels fordi de også under denne krig kun var af sekundær betydning for militæret (i særdeleshed kunne bilerne slet ikke leve op til de tyske forventninger) og endvidere hørte under andre ressorts end »das Wehrmachttransportwesen«. Rohde redegør for jernbanernes betydning for det militære transportvæsen tilbage fra deres opståen. (Allerede 1837 blev det i Preussen befalet, at hærens interesser skulle tilgodeses ved alle baneprojekter). Han skildrer det militære transportvæsen frem gennem tiden med den første verdenskrig som det store højdepunkt med et gnidningsløst samarbejde mellem de civile baneinstanser og de militære instanser – »ein beinahe vollkommener Zustand« i modsætning til sidenhen.

Det eneste, men til gengæld særdeles fremtrædende menneske i bogen er general Rudolf Gercke, Chef des Transportwesens under den anden verdenskrig. Han fremtræder gennem skildringen som en enkeltsporet personlighed, for hvem livets mening bestod i militære transporter, og som en kantet administrator, der ikke i utide viste skånsel nedefter eller føjelighed opefter, og som yderligere inden for sit område ville gøre og bestemme alting selv. Han fik vitterligt også togene til at rulle for sejren, men prisen var en stærk centralisering af alle beslutninger, manglende koordination med andre transportinstanser (som overalt i det tredje rige var der også på dette område »Kompetenzwirrarr«) og stadige rivninger med de civile instanser i Deutsche Reichsbahn.

Rohde omtaler i korte afsnit de allieredes luftkamp mod banerne og partisanangrebene (s. 178 ff.), men har desværre ikke kunnet give noget selvstændigt bidrag til disse problemer. Hans kilder er allerede kendte fremstillinger, og hans betragtninger om flyvevåbnets og partisanernes betydning for transportvæsenet derfor uden selvstændig værdi. Derimod fremlægger han et interessant materiale om opmarchen mod Polen i 1939 og mod Sovjetunionen i 1941.

Rohde konkluderer, at på det område, som Gercke var ansvarlig for, blev de stillede krav også honoreret. I intet tilfælde kom det til et operativt sammenbrud, fordi jernbanerne svigtede. Men det kostede bestandige improviseringer, der blev slidt hårdt på personellet, og transportkapacitetens utilstrækkelighed gik ud over de løbende forsyninger og tilførsler.

En række bilag forøger bogens værdi.

Aage Trommer

I neutral havn. Årsskrift for Frihedsmuseets Venner 1973. København, 1973.
48 sider. Ill. 10,- kr.

Foreningen »Frihedsmuseets Venner«, der stiftedes i januar 1972 som støtteforening for Frihedsmuseet og for »på alle måder at fremme interessen for

Danmarks frihedskamp under besættelsen», udsendte i foråret 1973 sit første årsskrift.

Ud over årsberetninger for museum og forening indeholder skriftet under den overskrift, der har givet det navn, en række dokumenter omhandlende situationen for de oplagte danske skibe i New York i maj 1940. De er samlet og kommenteret af Finn Løkkegaard. Disse skibes kaptajner og A. P. Møllers og J. Lauritzens befuldmægtigede repræsentanter i New York stod over for valget mellem at forblive i den neutrale havn eller at gå i engelsk tjeneste og sejle under engelsk flag. De to store rederiers folk gik ind for det første i modsætning til gesandten i Washington, Henrik Kauffmann, og det blev dem, der sejrede. De menige skibsbesætninger var der ingen, der spurgte, og de fik ingen reel mulighed for at vælge, hvad de ville, før sommeren 1941, da amerikanerne rekvirerede de oplagte skibe. Emnet, som Løkkegaard allerede har gjort til genstand for en grundig behandling i sin disputats »Det danske gesandtskab i Washington 1940-1942«, er en episode i den danske handelsflådes historie under den anden verdenskrig – den historie, der fortsat venter på sin videnskabelige behandling.

Årsskriftet rummer endelig et udvalg af overlæge, dr. med. Gustav Østerbergs illegale tegninger fra besættelsestiden.

Aage Trommer

J. O. Krag og K. B. Andersen: Kamp og fornyelse. Socialdemokratiets indsats i dansk politik 1955-71. København, Fremad 1971. 403 s.

I 1954-55 udsendtes trebindsværket om den socialdemokratiske arbejderbevægelses historie »En bygning vi rejser«. I hundredeåret for socialdemokratiets grundlæggelse er dette værk fulgt op af et bind forfattet af to af periodens mest fremtrædende partiledere og aktive politikere. Hvor »En bygning vi rejser« trods det idealistiske grundsyn og den partiidealiserende fremstilling i kraft af sit brede anlæg indeholder en omfattende stofmængde, så bevares i dette bind kun de værste sider af den socialdemokratiske historieopfattelse.

Politik opfattes snævert som værende identisk med begivenhederne på Christiansborg. Kildematerialet synes indskrænket til folketingstidende, avisudklip og personlige notater. Bogen indeholder så godt som intet om den økonomisk-sociale baggrund for den politiske udvikling eller om de skærpede sociale modsætninger og senkapitalismens næsten permanente krisetilstand. Magten i og over Danmark synes at ligge i hænderne på en halv snes toppolitikere, hvis indbyrdes taktiske manøvrer tilsyneladende opfattes som afgørende for hele samfundets udvikling. Fremstillingen er nærmest annalistisk og ekstremt personcentreret. End ikke undertitlen er fulgt med mindre det accepteres, at socialdemokratiet er identisk med dets parlamentariske ledelse. Det er ikke en partihistorie, men partiledelsens historie, og end ikke de nødtørftigste organisatoriske oplysninger kan hentes i værket. Omverdenen eksisterer kun i billeder og billedtekster og intetsteds forsøges egentlige analyser af det politiske liv. Der argumenteres overfladisk for de mange domme, der fældes, åbenbart ud fra axiomet, at socialdemokratiet altid har ret. Læserne delagtiggøres ikke i eventuelle